

Mechanisms of Role-playing NGOs in Crisis Management (Case Study: Iranian Red Crescent Society)

Jamshid Nikzad¹, Hamidreza Motamed², Pari Mashayekh³ & Alireza Ghasemi Zad⁴

1. PhD Student in Educational Management, Islamic Azad University, Kazerun, Iran. Nikzad_mba@yahoo.com
2. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Kazerun, Iran. Hrmotamed@yahoo.com. (Corresponding Author)
3. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Kazerun, Iran. pmashayekh19@gmail.com
4. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Kazerun, Iran. alirezaghasemizad@gmail.com

Abstract

Background and objective: Crisis management is a specialized process to prevent the Crisis management is a specialized and multidimensional process to prevent the occurrence of crisis situations and to minimize the destructive effects of crises. The success of this process requires appropriate management knowledge and ability. Among the institutions in charge of crisis management, the NGOs have a special place as efficient and complementary in public sector institutions. These organizations play a complementary role in successful management of crisis due to their capabilities such as the ability to create deep local connections, public awareness, flexibility and rapid response and more often, their participation in crisis management leads to an improvement in the situation.

Given the importance of this role, the article intends to assessment the function of NGOs in crisis management, based on the Case Study of Iranian Red Crescent Society.

Method: In terms of purpose, this research was an application that was done by mixed method (qualitative and quantitative) with exploratory design. In the qualitative part, the content analysis method was used and in the quantitative part, the descriptive survey method was used. The statistical population is 20 people in the qualitative section, managers of the Red Crescent Society and managers and experts of other non-governmental organizations, ten of whom have been selected as a statistical sample by targeted snowball sampling; In addition, in a small part of the specialists of the Iranian Red Crescent Society and members and groups of other non-governmental organizations, the number of which reaches 40392 people was considered as a statistical population, which according to Krejcie and Morgan table, 381 of them by method Stratified random sampling was selected as the sample. In order to collect data in the qualitative part, two tools were used: semi-structured receipt and interview, and in the quantitative part, a questionnaire designed with a range of 5 Likert options was used. The face, content and structure validity of the tools were confirmed. And their combined reliability and Cronbach's alpha were also calculated above 0.7, which was confirmed. Exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis and structural equations were used to analyze the data.

Findings: The role of non-governmental organizations in crisis management in the Iranian Red Crescent population were public education, resource allocation, social capital, human resource development and reconstruction and rehabilitation that public education with a factor of 0.920 has a greater impact and social capital with a factor of 0.646 that, has the least impact.

Conclusion: The results showed that non-governmental organizations have a constructive role in crisis management, and any of the other active groups in the country, according to their duties and the nature of their functional existence, can act as the executive arms of the Red Crescent in times of crisis and take action under the management of the Red Crescent.

Keywords: Non-governmental organizations, Crisis Management, Red Crescent Society

► **Citation (APA 6th ed.):** Nikzad J, Motamed H, Mashayekh P, Ghasemi Zad A. (2022, Summer). Mechanisms of Role-playing NGOs in Crisis Management (Case Study: Iranian Red Crescent Society). *Disaster Prevention and Management Knowledge Quarterly (DPMK)*, 12(2),.

ساز و کارهای نقش آفرینی سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران (مطالعه موردی: جمعیت هلال احمر ایران)

جمشید نیک زاد^۱، حمیدرضا معتمد^۲، پری مشایخ^۳ و علیرضا قاسمی‌زاد^۴

۱. دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کازرون، ایران. Nikzad_mba@yahoo.com
۲. استادیار، مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کازرون، ایران. (نویسنده مسئول) Hrmotamed@yahoo.com
۳. استادیار، برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کازرون، ایران. pmashayekh19@gmail.com
۴. استادیار، مدیریت آموزش عالی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کازرون، ایران. Alirezaghasemizad@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: مدیریت بحران جهت پیشگیری از بروز وضعیت‌های بحرانی و به حداقل رساندن آثار مخرب ناشی از بحران‌ها، فرآیندی تخصصی و چندبعدی است که موفقیت آن مستلزم دانش و توان مدیریتی مقتضی می‌باشد. در میان نهادهای متولی مدیریت بحران، سازمان‌های مردم‌نهاد به‌عنوان مؤسسه‌ای کارآمد و مکمل بخش دولتی، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار هستند. سازمان‌های مزبور به دلیل برخورداری از ظرفیت‌هایی نظیر امکان ایجاد پیوندهای عمیق محلی، آگاه‌سازی عمومی، انعطاف‌پذیری و پاسخگویی سریع، نقش مکمل در مدیریت بحران ایفا کرده و مشارکت آن‌ها در این فرآیند، عمدتاً منجر به بهبود اوضاع می‌گردد. نظر به این اهمیت، پژوهش حاضر بر آن است تا با مطالعه موردی جمعیت هلال احمر ایران به‌عنوان برجسته‌ترین سازمان مردم‌نهاد متولی مدیریت بحران، به ارزیابی نقش سایر سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران بپردازد.

روش: این تحقیق از نظر هدف، کاربردی است که با رویکرد آمیخته (کیفی و کمی) با طرح اکتشافی انجام شد. در بخش کیفی از روش تحلیل مضمون و در بخش کمی از روش توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری آن را در بخش کیفی، مدیران جمعیت هلال احمر و مدیران و خبرگان سایر سازمان‌های مردم‌نهاد به تعداد ۲۰ نفر بوده که ده نفر از آنان با روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی به‌عنوان نمونه آماری گزینش شده‌اند؛ به علاوه در بخش کمی متخصصین جمعیت هلال احمر ایران و اعضای و گروه‌های سایر سازمان مردم‌نهاد که شمار آنها به تعداد ۴۰۳۹۲ نفر می‌رسد به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شد که بر اساس جدول کرجسی و مورگان تعداد ۳۸۱ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، از دو ابزار فیش و مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شده و در بخش کمی از پرسش‌نامه طراحی شده با طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده شد. روایی صوری، محتوایی و سازه ابزارها مورد تأیید قرار گرفت و پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ آن‌ها نیز بالای ۰/۷ محاسبه شد که مورد تأیید بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد.

یافته‌ها: نقش سایر سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران در جمعیت هلال احمر ایران عبارتند از: آموزش‌های همگانی، تخصیص منابع، سرمایه اجتماعی، توسعه منابع انسانی و بازسازی و بازتوانی که آموزش‌های همگانی با بارعاملی ۰/۹۲۰ دارای تأثیر بیش‌تر و سرمایه اجتماعی با بارعاملی ۰/۶۴۶ دارای کم‌ترین تأثیر است. **نتیجه‌گیری:** نتایج نشان داد که سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران نقش سازنده‌ای دارند و هر یک از سایر سمن‌های فعال در کشور می‌توانند با توجه به وظایف و ماهیت وجودی کارکردی خود، در زمان بحران به‌عنوان بازوان اجرایی هلال احمر عمل کنند و تحت مدیریت هلال احمر مبادرت به اقدام نمایند.

واژه‌های کلیدی: سازمان‌های مردم‌نهاد، مدیریت بحران، جمعیت هلال احمر

◀ **استناد فارسی (شیوه APA، ویرایش ششم ۲۰۱۰):** نیک زاد، جمشید؛ معتمد، حمیدرضا؛ مشایخ، پری؛ قاسمی‌زاد، علیرضا. (تابستان، ۱۴۰۱). ساز و کارهای نقش آفرینی سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران (مطالعه موردی: جمعیت هلال احمر ایران). *فصلنامه دانش پیشگیری و مدیریت بحران*، ۱۲ (۲)،.

مقدمه

مسکن انقلاب اسلامی، ارتش، سپاه و همچنین جمعیت هلال احمر و سمن‌هایی نظیر و... اشاره کرد. در میان نهادهای مزبور، سازمان‌های مردم نهاد که به اختصار سمن نامیده می‌شود، به‌عنوان مؤسساتی کارآمد و مکمل بخش دولتی نقش مؤثر و سازنده‌ای در مدیریت موفق بحران ایفا می‌کنند. سازمان‌های مردم نهاد در معنای موسع، به سازمان‌های با شخصیت حقوقی مستقل غیردولتی، غیرانتفاعی و غیرسیاسی اطلاق می‌گردد که بر اساس قانون و اساسنامه مدون خود و با رعایت چارچوب قوانین موضوعه کشور و مفاد آیین نامه‌های اجرایی، مبادرت به انجام فعالیت‌های داوطلبانه، با گرایش فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و بشر دوستانه می‌نمایند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸). سازمان‌های مردم نهاد، ضمن اینکه مستقیماً بخشی از ساختار دولت به حساب نمی‌آیند، اما به‌عنوان واسطه بین مردم و قوای حاکمیت و حتی خود جامعه نقشی بسیار مهم دارند (بریسون^۲، ۲۰۱۲). این سمن‌ها به دلیل برخورداری از ظرفیت‌هایی نظیر ایجاد پیوندهای عمیق محلی، آگاه‌سازی عمومی، انعطاف‌پذیری و پاسخگویی سریع کارایی مفیدی در مدیریت بحران دارند و مشارکت آنها در این فرآیند منجر به بهبود اوضاع می‌گردد. چرا که سرمایه اجتماعی با دیدگاه جامع‌تری نسبت به سرمایه‌های انسانی و اقتصادی به موضوع می‌پردازد و می‌تواند در مراحل مختلف بحران بسیار کارآمدتر عمل کند (پترسون^۳، ۲۰۲۰). در سطح جامعه ایران، سمن‌های متعددی وجود دارند که هر کدام بر اساس اساسنامه خودشان در حیطه تخصص خود اقدام می‌کنند. برای مثال می‌توان به انجمن زیست محیطی آمایشگران توسعه سبز، مؤسسه خیریه آبشار عاطفه‌ها، انجمن توسعه مناطق محروم و... اشاره کرد.

در میان سمن‌ها، آن نهادی که بیش از همه در امر مدیریت بحران تخصص و تجربه دارد، جمعیت هلال احمر است. جمعیت هلال احمر به‌عنوان بزرگترین سازمان بین‌المللی غیردولتی دارای اعتبار و شخصیت بین‌المللی، به دلیل داشتن ظرفیت بالای سازمانی در حوزه‌های منابع انسانی، لجستیکی، علمی و مهارتی و... توان بیشتری برای مدیریت تخصصی و موفق بحران دارد. جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران (جمعیت شیر و خورشید سرخ

بحران حادثه‌ای است که بصورت طبیعی و یا توسط انسان، به صورت غیر مترقبه رخ می‌دهد و برای مدتی الگوی زندگی افراد جامعه را مختل می‌سازد. بحران دارای آثار متعدد و سوئی است که جان انسان‌ها را به خطر انداخته و صدمات متعددی در بعد اقتصادی، اجتماعی و روانی به بار می‌آورد که مقابله با آن مستلزم انجام یک سری اقدامات اضطراری می‌باشد. از همین روی، امروزه آمادگی جهت مقابله با حوادث غیرمترقبه در رأس برنامه‌های مراکز ملی و بین‌المللی متولی مدیریت سوانح، مشخصاً در کشورهای حادثه‌خیز قرار دارد (عامرین و همکاران، ۱۳۸۸).

مدیریت بحران جهت پیشگیری از بروز وضعیت‌های بحرانی و به حداقل رساندن آثار مخرب ناشی از بحران فرآیندی چندبعدی و تخصصی است که موفقیت آن مستلزم دانش و توان مدیریتی مقتضی می‌باشد. سابقه مدیریت بحران در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه نشان می‌دهد که با توجه به ماهیت پیچیده بحران‌ها و خطر سوانح، دولت‌ها به تنهایی جوابگوی ضرورت‌ها نیستند و حضور سازمان یافته مردم و اجتماع در این عرصه ضروری می‌نماید. علاوه بر این، در اسناد فرادست بین‌المللی، به ویژه سه سند معروف یوکوهاما، چارچوب اقدام هیوگو و چارچوب سندای برای کاهش خطر سوانح، به گونه‌ای به موضوع ارتقای نقش سازمان‌های مردم نهاد در مراحل و حوزه‌های گوناگون مدیریت بحران، مانند سیاست‌گذاری، اطلاع‌رسانی، اجرا و امثال آن، توجه شده است (سازمان ملل متحد^۱، ۱۳۹۱؛ ۱۳۹۴).

کشور ایران به‌عنوان یک منطقه جغرافیایی حادثه‌خیز، در رتبه دهم جهانی و رتبه پنجم در آسیا قرار دارد و از ۴۴ نوع حادثه طبیعی که در دنیا به رسمیت شناخته شده، حدود ۳۳ نوع آن در کشور ما اتفاق افتاده است. از زلزله رودبار (۳۱ خرداد ۱۳۶۹) تا کنون، بالغ بر ۱۰۰ هزار نفر در زلزله‌ها و رویدادهای مرتبط با آن جان باخته‌اند. به‌طور کلی در جریان بحران‌ها در کشور ما، سه نهاد اصلی دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی نقش‌آفرینی می‌کنند که بازیگران متعددی در آن دخیل هستند. به‌عنوان مهم‌ترین نهادهای متولی مدیریت بحران می‌توان به وزارت کشور، وزارت نیرو، بنیاد

2. Bryson
3. Petersson

1. United Nations

یکی از کارکنان مسئول هلال احمر در مناطق سرپل زهاب حضور داشته از نزدیک شاهد ورود سمن‌هایی بوده که فراتر از حیطه اختیار و ماهیت وجودی خودشان در برخی از مناطق آسیب در حوزه‌های اسکان و توزیع اقلام غذایی که از وظایف اصلی هلال احمر بوده دخالت نموده و باعث نارضایتی سایر بخش‌های آسیب‌دیده بدلیل توزیع ناعادلانه اقلام و امکانات شده‌اند.

از آنجایی که محقق سال‌ها در لباس امدادگر جمعیت هلال احمر، شاهد این مداخلات غیرسازمان‌یافته و آثار سوء آن بر جان و مال و عزت نفس هم‌نوعان خود بوده است، بر آن شده است تا این بار در جایگاه پژوهشگر به بررسی این معضل و ارائه راهکاری برای حل آن بپردازد؛ لذا نتایج تحقیق حاضر، از اصالت و نوآوری برخوردار بوده و نتیجه تجربیات و مطالعات شخصی نویسندگان است.

براین اساس، پژوهش حاضر بر آن است تا بررسی و بازتعریف نقش سایر سمن‌ها در مدیریت بحران به سوالات زیر پاسخ دهد:

۱- نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در جمعیت هلال احمر ایران چگونه قابل ارزیابی است؟ ۲- رتبه‌بندی نقش‌های سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در جمعیت هلال احمر ایران چگونه است؟

روش

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی است که با رویکرد آمیخته (کیفی و کمی) با طرح اکتشافی صورت گرفته است. در بخش کیفی از روش تحلیل مضمون و در بخش کمی از روش توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شد.

جامعه آماری تحقیق حاضر از دو گروه تشکیل شد:

۱- **بخش کیفی:** مدیران جمعیت هلال احمر و مدیران و خبرگان سایر سازمان‌های مردم نهاد به تعداد ۲۰ نفر از آنان مورد شناسایی قرار گرفت و محقق با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی و با در نظر گرفتن قانون اشباع، تعداد ۱۰ نفر را به‌عنوان نمونه آماری انتخاب کرد. پژوهشگر بعد از مصاحبه نهم با اشباع داده‌ها مواجه شد، ولی جهت اطمینان از کفایت داده‌ها، فرآیند مصاحبه تا نفر دهم ادامه یافت، لذا نمونه آماری در این بخش ۱۰ نفر می‌باشد. مسئولیت مصاحبه شونده‌گان به شرح ذیل بوده‌است: رؤسای سابق و

سابق) که مطابق اساسنامه خود به اختصار جمعیت نامیده می‌شود، از سال ۱۳۰۱ به‌عنوان یک جمعیت ملی زیر مجموعه فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر در ایران، بر پایه اصول و اهداف نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر تشکیل شده و فعالیت می‌کند. این جمعیت تنها مؤسسه غیرانتفاعی است که به لحاظ ساختار سازمان‌یافته خود و ارتباطش با کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، دارای شخصیت حقوقی مستقل در عرصه داخلی و بین‌المللی بوده و از این حیث وضعیت برجسته‌ای نسبت به سایر سمن‌ها دارد. جمعیت هلال احمر ایران در مسائل امدادی و بهداشتی درمانی برون‌مرزی و درون‌مرزی و تعهدات مربوطه در راستای سیاست‌های دولت جمهوری اسلامی ایران طبق اساسنامه عمل می‌کند که در آن اهداف جمعیت عبارتند از تلاش برای تسکین آلام بشری، تأمین احترام انسان‌ها و کوشش در جهت برقراری دوستی و تفاهم متقابل و صلح پایدار میان ملت‌ها و همچنین حمایت از زندگی و سلامت انسان‌ها بدون در نظر گرفتن هیچ‌گونه تبعیض میان آنها.

وانگهی، جمعیت در اجرای رسالت مدیریتی خود در کنترل بحران‌ها، نیازمند بهره‌گیری از توان اجرایی سایر نهادهای دولتی و غیردولتی می‌باشد. همان‌طور که اشاره شد سایر سمن‌های فعال در کشور، بر اساس اهداف و وظایف تعریف شده در اساسنامه خود، دارای شخصیتی محدود و کارکردی functional هستند. به همین دلیل، هریک از سایر سمن‌های مزبور می‌توانند با توجه به وظایف و ماهیت وجودی خودشان، در زمان بحران به‌عنوان بازوان اجرایی هلال احمر عمل کرده و تحت مدیریت هلال احمر مبادرت به امدادسانی نمایند. چراکه ورود مستقیم و خودسرانه سایر سمن‌ها، بدون آنکه تحت لوای یک مدیریت یکپارچه و متخصص باشند، نه تنها به کاهش آثار مخرب بحران نمی‌انجامد، بلکه با ایجاد برخی مشکلات ناشی از ورود میدانی و شکل‌گیری موج احساسی در فضای مجازی به تشدید وضعیت بحران دامن می‌زند و بدتر آنکه باعث تصمیم‌گیری‌های عجولانه مسئولین در بحران‌ها می‌گردد. به‌طور مثال در زلزله کرمانشاه که محقق به‌عنوان

۱. لازم به یادآوری است که جمعیت‌های ملی به‌عنوان معین مقامات دولتی کشورهای خود در زمینه بشردوستانه هستند و طیفی از خدمات را شامل برنامه‌های امداد اضطراری، بهداشتی و اجتماعی، ارائه می‌دهند.

فوق لیسانس و ۷/۹ درصد دارای مدرک تحصیلی دکتری می باشند.
- سن نمونه آماری

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصدی سن نمونه آماری

درصد فراوانی	فراوانی	سن
۲۳/۴	۸۹	کمتر از ۴۰ سال
۴۵/۹	۱۷۵	۴۰ تا ۵۰ سال
۳۰/۷	۱۱۷	بالای ۵۰ سال
۱۰۰	۳۸۱	جمع

جدول ۳ نشان می دهد که ۲۳/۴ درصد از نمونه آماری در گروه سنی کمتر از ۴۰ سال، ۴۵/۹ درصد در گروه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال و ۳۰/۷ درصد در گروه سنی بالای ۵۰ سال قرار دارند. در بخش کیفی هدف اصلی این مرحله از تحقیق، بررسی و کاوش مفاهیم و مقوله های مرتبط با نقش سایر سازمان های مردم نهاد در مدیریت بحران و ساخت پرسش نامه برای بخش کمی بوده است. در بخش کیفی جهت جمع آوری داده ها، از دو ابزار فیش و مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. فرآیند مصاحبه به این ترتیب بود که در هر جلسه مصاحبه، مصاحبه شوندگان با اهداف مصاحبه آشنا شدند. میانگین زمان هر مصاحبه ۳۰ دقیقه و نکات کلیدی هر مصاحبه توسط مصاحبه گر یادداشت برداری شد. به منظور کاهش تأثیر نحوه مصاحبه در ارائه اطلاعات، تمامی مصاحبه ها توسط شخص پژوهشگر انجام پذیرفت. پس از شناسایی شاخص ها از طریق مصاحبه با متخصصان، پرسش نامه اولیه تهیه و طی سه مرحله تعدیل و اصلاحات لازم در آن به عمل آمد. از طریق این پرسش نامه شاخص ها مورد بررسی، اصلاح و تأیید نهایی قرار گرفتند. نتیجه بخش کیفی، تولید پرسش نامه خبرگان با ۵۰ سوال است.

در بخش کمی جهت جمع آوری داده ها، از پرسش نامه محقق ساخته با ۵۰ سؤال استفاده شد که در طیف ۵ گزینه ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طراحی شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره گذاری شد. روایی صوری و محتوایی ابزارها به تأیید متخصصان رسید و روایی همگرا آن نیز با استفاده از ضرایب میانگین واریانس استخراجی (AVE) محاسبه شد که مقادیر AVE برای کلیه مؤلفه ها بزرگتر از ۰/۵ هستند، بنابراین پرسش نامه از روایی همگرا برخوردار است. همچنین جهت سنجش پایایی از

فعالی سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر کشور، مدیرعامل سابق جمعیت هلال احمر مازندران، معاونین سابق و فعلی عملیات امداد و نجات جمعیت هلال احمر کشور، مدیرعامل جمعیت هلال احمر استان تهران، رئیس سازمان داوطلبان جمعیت هلال احمر کشور، مدیرعامل مؤسسه دیار سبز مازندران، مدیرعامل مؤسسه حقوق شهروندی مازندران، مدیرعامل مؤسسه خیریه آبشار عاطفه ها.

۲- بخش کمی: متخصصین جمعیت هلال احمر ایران و اعضای و گروه های سایر سازمان مردم نهاد که شمار آنها به تعداد ۴۰۳۹۲ نفر می رسد، به عنوان جامعه آماری لحاظ شد که بر اساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) تعداد ۳۸۱ نفر (۱۳۳ مرد و ۲۴۸ زن) از آن ها با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای برحسب جنسیت، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

ویژگی های نمونه در بخش کمی: در این قسمت به بررسی ویژگی های جمعیت شناختی نمونه آماری مثل جنسیت، مدرک تحصیلی، سن و سابقه کاری پرداخته می شود.

- جنسیت نمونه آماری

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصدی جنسیت نمونه آماری

درصد فراوانی	فراوانی	جنسیت
۳۴/۹	۱۳۳	مرد
۶۵/۱	۲۴۸	زن
۱۰۰	۳۸۱	جمع

جدول ۱ نشان می دهد که ۳۴/۹ درصد از نمونه آماری را مردان و ۶۵/۱ درصد را زنان تشکیل می دهند.

- مدرک تحصیلی نمونه آماری

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصدی مدرک تحصیلی نمونه آماری

درصد فراوانی	فراوانی	مدرک تحصیلی
۹/۱	۳۵	فوق دیپلم
۴۴/۹	۱۷۱	لیسانس
۳۸/۱	۱۴۵	فوق لیسانس
۷/۹	۳۰	دکتری
۱۰۰	۳۸۱	جمع

جدول ۲ نشان می دهد که ۹/۱ درصد از نمونه آماری دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم، ۴۴/۹ درصد لیسانس، ۳۸/۱ درصد

جمعیت هلال احمر ایران چگونه قابل ارزیابی است؟
برای تشخیص کفایت و شرایط لازم داده‌ها برای اجرای تحلیل
عاملی، از آزمون‌های تناسب کایزر-میر-الکین^۱ و بارتلت^۲ استفاده
شد که نتایج در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون KMO و Bartlett

نتیجه آزمون	آماره KMO و Bartlett	متغیر
تأیید کفایت و همبستگی داده‌ها	KMO = ۰/۹۴۹ sig = ۰/۰۰۰	نقش سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران

مطابق نتایج حاصل از جدول ۵؛ چون مقدار آماره KMO بیش‌تر از ۰/۷ محاسبه شد، همچنین نتیجه آزمون Bartlett نشان داده که سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ محاسبه شده است (Sig < ۰/۰۵)، لذا داده‌ها همبسته می‌باشند و کفایت و همبستگی لازم جهت اجرای تحلیل عاملی اکتشافی را دارند.

آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد که برای تمام ابعاد، مقادیر بالای ۰/۷ محاسبه شد که مورد تأیید است (جدول ۴).

جدول ۴. روایی و پایایی ابزارهای گردآوری داده‌ها

ردیف	متغیرها	کد متغیر	AVE	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
۱	آموزش‌های همگانی	AA	۰/۸۵۶	۰/۹۸۱	۰/۹۸۳
۲	تخصیص منابع	AB	۰/۸۳۲	۰/۹۷۱	۰/۹۷۵
۳	سرمایه اجتماعی	AC	۰/۷۱۲	۰/۹۷۱	۰/۹۷۴
۴	توسعه منابع انسانی	AD	۰/۹۰۳	۰/۹۷۹	۰/۹۸۲
۵	بازسازی و بازتوانی	AE	۰/۸۸۴	۰/۹۸۷	۰/۹۸۸

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم افزارهای SPSS21 و PLS استفاده شده است.

یافته‌ها

سؤال یک: نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در

جدول ۶. نتایج آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین تعداد عامل‌های تأثیرگذار

عامل	مقدار ویژه اولیه			مجموع مجذور بارهای استخراجی (قبل از چرخش)			مجموع مجذور بارهای چرخش یافته (بعد از چرخش)		
	مقدار کل	درصد واریانس	درصد تراکمی	مقدار کل	درصد واریانس	درصد تراکمی	مقدار کل	درصد واریانس	درصد تراکمی
۱	۲۷/۴۷۲	۵۴/۹۴۴	۵۴/۹۴۴	۲۷/۴۷۲	۵۴/۹۴۴	۵۴/۹۴۴	۱۰/۹۲۲	۲۱/۸۴۴	۲۱/۸۴۴
۲	۷/۶۲۹	۱۵/۲۵۸	۷۰/۲۰۲	۷/۶۲۹	۱۵/۲۵۸	۷۰/۲۰۲	۹/۳۲۴	۱۸/۶۴۸	۴۰/۴۹۲
۳	۲/۵۱۲	۵/۰۲۴	۷۵/۲۲۶	۲/۵۱۲	۵/۰۲۴	۷۵/۲۲۶	۹/۳۰۲	۱۸/۶۰۳	۵۹/۰۹۵
۴	۲/۳۹۶	۴/۷۹۲	۸۰/۰۱۸	۲/۳۹۶	۴/۷۹۲	۸۰/۰۱۸	۶/۸۹۷	۱۳/۷۹۵	۷۲/۸۹۰
۵	۱/۸۷۷	۳/۷۵۴	۸۳/۷۷۲	۱/۸۷۷	۳/۷۵۴	۸۳/۷۷۲	۵/۴۴۱	۱۰/۸۸۲	۸۳/۷۷۲

ایران عبارتند از: آموزش‌های همگانی، تخصیص منابع، سرمایه اجتماعی، توسعه منابع انسانی و بازسازی و بازتوانی. در این متغیر بیش‌ترین بارعاملی ۰/۸۸۷ مربوط به سؤال ۳۰ و کم‌ترین بارعاملی ۰/۶۸۸ مربوط به سؤال ۱ می‌باشد. بارعاملی اول مربوط به بعد (سرمایه اجتماعی) است که شامل سؤال‌های ۱۹ تا ۳۳ می‌باشد، در این بعد بیش‌ترین بارعاملی ۰/۸۸۷ به سؤال ۳۰ و کم‌ترین بارعاملی ۰/۷۴۱ به سؤال ۳۲ مربوط می‌شود. بارعاملی دوم مربوط به بعد (بازسازی و بازتوانی) است که شامل سؤال‌های ۴۰

چنانچه در جدول ۶ ملاحظه می‌شود، با توجه به مقادیر ویژه انتظار داریم ۵ عامل استخراج شود؛ چون آن‌ها دارای مقادیر ویژه بزرگ‌تر از یک هستند. درصد واریانس تبیین شده در ستون آخر نشان می‌دهد که اگر ۵ عامل استخراج شود، ۸۳/۷۷۲٪ از تغییرات سؤالات توسط عوامل استخراج شده قابل تبیین هستند. در ادامه در جدول ۷ بررسی تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان بارعاملی هر یک از ابعاد انجام شد.

براساس نتایج حاصل از جدول ۷ مشخص شد که نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در جمعیت هلال احمر

1. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy

2. Bartlett's Test

جدول ۷. نتایج آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان بار عاملی

شماره	کد سؤال	نسبت اشتراک	بار عاملی اول	بار عاملی دوم	بار عاملی سوم	بار عاملی چهارم	بار عاملی پنجم
۱	AA01	۰/۷۷۴	۰/۱۶۶	۰/۳۵۸	۰/۶۸۸	۰/۲۹۹	۰/۲۳۵
۲	AA02	۰/۹۰۰	۰/۱۶۹	۰/۳۳۵	۰/۷۸۴	۰/۳۱۹	۰/۲۰۶
۳	AA03	۰/۹۳۵	۰/۱۶۷	۰/۳۳۷	۰/۸۱۶	۰/۳۰۹	۰/۱۸۳
۴	AA04	۰/۹۱۸	۰/۱۶۳	۰/۳۲۲	۰/۸۰۷	۰/۲۸۳	۰/۲۳۵
۵	AA05	۰/۹۰۹	۰/۱۵۱	۰/۳۴۰	۰/۸۱۱	۰/۲۸۱	۰/۱۸۳
۶	AA06	۰/۹۲۸	۰/۱۳۲	۰/۳۸۴	۰/۸۰۲	۰/۲۸۵	۰/۱۹۸
۷	AA07	۰/۹۱۶	۰/۱۲۵	۰/۴۰۹	۰/۷۹۷	۰/۲۵۲	۰/۱۸۵
۸	AA08	۰/۸۹۲	۰/۱۲۵	۰/۳۴۲	۰/۸۰۶	۰/۲۷۰	۰/۱۹۱
۹	AA09	۰/۸۸۰	۰/۱۲۹	۰/۳۴۶	۰/۷۹۲	۰/۲۸۸	۰/۱۸۴
۱۰	AA10	۰/۸۶۳	۰/۰۹۵	۰/۳۴۶	۰/۷۹۵	۰/۲۷۲	۰/۱۷۰
۱۱	AB01	۰/۸۴۶	۰/۲۱۵	۰/۲۷۸	۰/۳۳۶	۰/۷۶۲	۰/۱۶۹
۱۲	AB02	۰/۸۸۹	۰/۲۴۱	۰/۲۹۵	۰/۳۶۹	۰/۷۵۷	۰/۱۸۹
۱۳	AB03	۰/۸۱۸	۰/۲۱۰	۰/۲۱۹	۰/۳۲۷	۰/۷۶۹	۰/۱۶۴
۱۴	AB04	۰/۸۴۶	۰/۱۸۶	۰/۳۴۵	۰/۳۱۵	۰/۷۶۶	۰/۰۸۲
۱۵	AB05	۰/۸۸۲	۰/۲۲۳	۰/۲۷۶	۰/۳۱۸	۰/۷۷۳	۰/۲۴۱
۱۶	AB06	۰/۹۱۷	۰/۲۱۷	۰/۲۵۸	۰/۳۱۲	۰/۸۰۵	۰/۲۴۱
۱۷	AB07	۰/۸۷۷	۰/۱۸۰	۰/۲۶۶	۰/۳۱۵	۰/۷۷۶	۰/۲۷۰
۱۸	AB08	۰/۸۸۳	۰/۲۲۸	۰/۳۰۰	۰/۳۳۵	۰/۷۵۹	۰/۲۳۰
۱۹	AC01	۰/۷۰۸	۰/۷۹۸	۰/۰۷۹	۰/۱۲۰	۰/۲۱۳	۰/۰۷۹
۲۰	AC02	۰/۷۶۱	۰/۸۴۴	۰/۰۶۹	۰/۱۲۰	۰/۱۳۷	۰/۱۰۱
۲۱	AC03	۰/۷۴۶	۰/۸۳۱	۰/۱۶۶	۰/۰۶۶	۰/۱۴۷	۰/۰۲۸
۲۲	AC04	۰/۷۶۵	۰/۷۹۲	۰/۳۶۱	۰/۰۳۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۱
۲۳	AC05	۰/۷۱۹	۰/۷۹۵	۰/۲۷۹	۰/۰۷۳	۰/۰۶۱	۰/۰۱۵
۲۴	AC06	۰/۶۵۸	۰/۷۵۱	۰/۲۶۰	۰/۰۱۲	۰/۱۵۷	۰/۰۳۵
۲۵	AC07	۰/۷۲۰	۰/۷۷۳	۰/۳۲۵	۰/۰۱۸	۰/۱۱۴	۰/۰۵۱
۲۶	AC08	۰/۷۴۰	۰/۸۰۱	۰/۰۸۹	۰/۱۰۶	۰/۰۳۸	۰/۲۷۸
۲۷	AC09	۰/۸۳۶	۰/۸۸۱	۰/۰۳۸	۰/۱۰۱	۰/۱۰۵	۰/۱۹۱
۲۸	AC10	۰/۷۱۸	۰/۸۲۱	۰/۰۴۸	۰/۱۱۲	۰/۰۸۵	۰/۱۵۰
۲۹	AC11	۰/۷۰۸	۰/۷۷۷	۰/۱۱۲	۰/۱۰۸	۰/۰۴۸	۰/۲۷۹
۳۰	AC12	۰/۸۴۳	۰/۸۸۷	۰/۰۷۵	۰/۱۲۵	۰/۰۶۸	۰/۱۷۷
۳۱	AC13	۰/۷۳۱	۰/۸۲۴	۰/۰۸۱	۰/۱۱۲	۰/۰۹۷	۰/۱۵۲
۳۲	AC14	۰/۶۴۰	۰/۷۴۱	۰/۰۰۸	۰/۱۶۳	۰/۲۰۵	۰/۱۴۹
۳۳	AC15	۰/۶۸۴	۰/۷۷۵	۰/۰۰۹	۰/۱۷۶	۰/۱۸۴	۰/۱۳۵
۳۴	AD01	۰/۹۰۱	۰/۲۴۳	۰/۳۳۰	۰/۲۱۴	۰/۲۸۷	۰/۷۷۸
۳۵	AD02	۰/۸۸۷	۰/۲۴۲	۰/۳۳۶	۰/۲۲۱	۰/۲۷۴	۰/۷۶۹
۳۶	AD03	۰/۹۴۳	۰/۲۲۸	۰/۳۴۴	۰/۲۴۴	۰/۱۷۳	۰/۸۲۶
۳۷	AD04	۰/۹۰۱	۰/۲۵۸	۰/۲۸۴	۰/۲۷۱	۰/۲۲۶	۰/۷۹۳
۳۸	AD05	۰/۸۳۱	۰/۱۸۷	۰/۲۰۶	۰/۳۲۰	۰/۲۴۰	۰/۷۷۱
۳۹	AD06	۰/۸۸۸	۰/۲۰۷	۰/۳۱۳	۰/۲۶۱	۰/۱۸۱	۰/۸۰۴
۴۰	AE01	۰/۸۹۰	۰/۱۵۸	۰/۸۱۲	۰/۳۴۷	۰/۲۲۲	۰/۱۹۰

۰/۱۹۷	۰/۲۴۵	۰/۳۳۸	۰/۸۰۸	۰/۱۴۱	۰/۸۸۷	AE02	۴۱
۰/۲۱۸	۰/۲۰۹	۰/۳۴۹	۰/۸۱۵	۰/۱۶۲	۰/۹۰۴	AE03	۴۲
۰/۲۷۸	۰/۲۷۰	۰/۳۷۵	۰/۷۷۷	۰/۱۵۸	۰/۹۱۹	AE04	۴۳
۰/۲۳۰	۰/۳۵۵	۰/۳۳۳	۰/۷۰۸	۰/۱۵۰	۰/۸۱۴	AE05	۴۴
۰/۲۱۰	۰/۲۹۹	۰/۳۳۲	۰/۷۶۴	۰/۱۳۹	۰/۸۴۶	AE06	۴۵
۰/۲۴۳	۰/۲۲۳	۰/۳۶۸	۰/۸۰۱	۰/۱۷۳	۰/۹۱۶	AE07	۴۶
۰/۲۳۹	۰/۲۵۴	۰/۴۲۰	۰/۷۵۵	۰/۱۸۸	۰/۹۰۳	AE08	۴۷
۰/۲۷۱	۰/۲۲۹	۰/۴۵۸	۰/۷۲۸	۰/۱۵۰	۰/۸۸۹	AE09	۴۸
۰/۲۷۳	۰/۲۱۳	۰/۴۵۵	۰/۷۲۸	۰/۱۵۲	۰/۸۸۱	AE10	۴۹
۰/۲۵۸	۰/۳۱۲	۰/۴۱۰	۰/۷۰۰	۰/۱۲۰	۰/۸۳۷	AE11	۵۰

و کم‌ترین بارعاملی ۰/۷۵۷ به سؤال ۱۲ مربوط می‌شود. بارعاملی پنجم مربوط به بعد (توسعه منابع انسانی) است که شامل سؤال‌های ۳۴ تا ۳۹ می‌باشد، در این بعد بیش‌ترین بارعاملی ۰/۸۲۶ به سؤال ۳۶ و کم‌ترین بارعاملی ۰/۷۶۹ به سؤال ۳۵ مربوط می‌شود. در ادامه برای تأیید نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که نتایج در جدول ۸ ارائه شده است:

تا ۵۰ می‌باشد، در این بعد بیش‌ترین بارعاملی ۰/۸۱۵ به سؤال ۴۲ و کم‌ترین بارعاملی ۰/۷۰۰ به سؤال ۵۰ مربوط می‌شود. بارعاملی سوم مربوط به بعد (آموزش‌های همگانی) است که شامل سؤال‌های ۱ تا ۱۰ می‌باشد، در این بعد بیش‌ترین بارعاملی ۰/۸۱۶ به سؤال ۳ و کم‌ترین بارعاملی ۰/۶۸۸ به سؤال ۱ مربوط می‌شود. بارعاملی چهارم مربوط به بعد (تخصیص منابع) است که شامل سؤال‌های ۱۱ تا ۱۸ می‌باشد، در این بعد بیش‌ترین بارعاملی ۰/۸۰۵ به سؤال ۱۶

جدول ۸. نتایج حاصل از یافته‌های تحلیل عاملی تأییدی

متغیر	بعد	ضریب استاندارد	t-value	R ²
نقش سازمان‌های مردم نهاد	آموزش‌های همگانی	۰/۹۲۰	۵۹/۲۱۰	۰/۸۴۷
	تخصیص منابع	۰/۹۱۳	۶۸/۱۵۸	۰/۸۳۳
	سرمایه اجتماعی	۰/۶۴۶	۱۳/۲۳۹	۰/۴۱۷
	توسعه منابع انسانی	۰/۸۸۸	۴۴/۴۴۲	۰/۷۸۹
	بازسازی و بازتوانی	۰/۹۰۴	۶۳/۱۴۲	۰/۸۱۸

حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی، نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در جمعیت هلال احمر ایران عبارتند از: آموزش‌های همگانی، تخصیص منابع، سرمایه اجتماعی، توسعه منابع انسانی و بازسازی و بازتوانی. سؤال دو: رتبه‌بندی نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در هلال احمر ایران چگونه است؟ رتبه‌بندی نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در هلال احمر ایران بر حسب میزان بارعاملی هر یک از ابعاد به شرح جدول شماره ۹ می‌باشد:

نتایج تحلیل عاملی تأییدی مندرج در جدول ۸ نشان می‌دهند که؛ در سطح اطمینان ۹۹٪ مقادیر t-value برای تمام ابعاد نقش سازمان‌های مردم نهاد در خارج بازه‌ی (۲/۵۸، -۲/۵۸) قرار دارند. بالاترین ضریب استاندارد (۰/۹۲۰) مربوط به بعد آموزش‌های همگانی و پایین‌ترین ضریب استاندارد (۰/۶۴۶) مربوط به بعد سرمایه اجتماعی است. همچنین، مقدار R² برای بعد سرمایه اجتماعی متوسط رو به قوی و برای بقیه ابعاد بالاتر از قوی بوده است. لذا بین متغیر نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد با ابعاد آن رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بنابراین براساس نتایج

جدول ۹. رتبه‌بندی نقش سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در هلال احمر ایران بر حسب میزان بارعاملی

رتبه	بار عاملی	متغیرها
۱	۰/۹۲۰	آموزش‌های همگانی
۲	۰/۹۱۳	تخصیص منابع
۵	۰/۶۴۶	سرمایه اجتماعی
۴	۰/۸۸۸	توسعه منابع انسانی
۳	۰/۹۰۴	بازسازی و بازتوانی

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۹ مشخص شد که در بین نقش‌های سایر سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران، متغیر آموزش‌های همگانی با بارعاملی ۰/۹۲۰ دارای تأثیر بیش‌تر و متغیر سرمایه اجتماعی با بارعاملی ۰/۶۴۶ دارای کم‌ترین تأثیر است.

بحث و نتیجه‌گیری

مدیریت بحران جهت پیشگیری از بروز وضعیت‌های بحرانی و به حداقل رساندن آثار مخرب ناشی از بحران فرآیند تخصصی است که موفقیت آن مستلزم دانش و توان مدیریتی مقتضی می‌باشد. از آنجایی که وضعیت‌های بحرانی از ابعاد گسترده و ماهیت پیچیده‌ای برخوردار هستند، دولت‌ها به تنهایی قادر به کنترل مؤثر اوضاع نبوده و در این عرصه نیازمند حضور سازمان‌یافته مردم، در قالب سازمان‌های مردم نهاد می‌باشند. سمن‌ها به دلیل برخورداری از ظرفیت‌هایی نظیر ایجاد پیوندهای عمیق محلی، آگاه‌سازی عمومی، انعطاف‌پذیری و پاسخگویی سریع نقش مکمل و کارآمدی در مدیریت بحران دارند و مشارکت آنها در این فرآیند عمدتاً منجر به بهبود اوضاع می‌گردد.

در سطح جامعه ایران، سمن‌های متعددی وجود دارند که هر کدام بر اساس اساسنامه خودشان در حیطه تخصص خود اقدام می‌کنند که هر یک از آنها، بر اساس اهداف و وظایف تعریف شده در اساسنامه خود، دارای شخصیتی محدود و کارکردی functional هستند. در میان سمن‌های فعال در کشور، آن نهادی که بیش از همه در امر مدیریت بحران تخصص و تجربه دارد، جمعیت هلال احمر است که به لحاظ ساختار سازمان یافته و ارتباط سازمانی با کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و فدراسیون بین‌المللی هلال احمر، دارای

شخصیت حقوقی مستقل بوده و از این حیث وضعیت برجسته‌ای نسبت به سایر سمن‌ها دارد. جمعیت هلال احمر ایران در مسائل امدادی و بهداشتی درمانی برون‌مرزی و درون‌مرزی و تعهدات مربوطه در راستای سیاست‌های دولت جمهوری اسلامی ایران طبق اساسنامه عمل می‌کند و اهداف آن عبارتند از: تلاش برای تسکین آلام بشری، تأمین احترام انسان‌ها و کوشش در جهت برقراری دوستی و تفاهم متقابل و صلح پایدار میان ملت‌ها و همچنین حمایت از زندگی و سلامت انسان‌ها بدون در نظر گرفتن هیچ‌گونه تبعیض میان آنها.

جمعیت هلال احمر در اجرای رسالت خود در مدیریت بحران، نیازمند بهره‌گیری از توان اجرایی سایر سمن‌های فعال در کشور و همچنین نهادهای دولتی است. هریک از سایر سمن‌های فعال در کشور می‌توانند با توجه به وظایف و ماهیت وجودی کارکردی خود، در زمان بحران به‌عنوان بازوان اجرایی هلال احمر عمل کنند و تحت مدیریت هلال احمر مبادرت به امدادسانی نمایند. نکته قابل تامل آنجاست که ورود مستقیم و خودسرانه سمن‌ها، بدون آنکه تحت لوای یک مدیریت یکپارچه و متخصص باشد، نه تنها به کاهش آثار مخرب بحران نمی‌انجامد، بلکه می‌تواند منجر به تشدید وضعیت بحران و تصمیم‌گیری‌های عجولانه مسئولین در بحران‌ها گردد.

نتایج این تحقیق نشان داد که هر یک از سایر سازمان‌های مردم نهاد، بر اساس ماهیت و کارکردهای خود می‌توانند بر محورهایی نظیر آموزش‌های همگانی، تخصیص منابع، سرمایه اجتماعی، توسعه منابع انسانی و بازسازی و بازتوانی به جمعیت هلال احمر در مدیریت بحران کمک کنند و بدین ترتیب بر اساس تخصص خود، به‌عنوان بازوان اجرایی هلال احمر عمل نمایند. این یافته با نتایج تحقیقات (قلی گله ۱۳۹۷) که نشان داد آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی به جامعه و ارائه آموزش‌های لازم به مردم از نقش‌های سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت سیلاب شهری است و همچنین حاصل مطالعات (موندال و همکاران ۲۰۱۵)، که به موجب آن تهیه مواد امدادی و کمک‌رسانی و ترتیب دادن سرپناه‌های موقت از نقش سازمان‌های مردم نهاد (غیردولتی) در مدیریت بحران می‌باشد، در یک راستا قرار دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که؛ ارائه

دوستانه، کاهش آثار بحران در جامعه و مقابله با آن با کمترین هزینه‌ها، ایجاد و تشکیل گروه‌های خیریه و توانمندسازی نیروهای داوطلب در جهت مقابله با بحران از جمله عواملی هستند که در مدیریت بحران نقش دارند؛ لذا شناسایی عواملی چون آموزش‌های همگانی، تخصیص منابع، سرمایه اجتماعی، توسعه منابع انسانی و بازسازی و بازتوانی به‌عنوان نقش‌های سایر سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران در جمعیت هلال احمر منطقی است.

از دیگر یافته‌های تحقیق حاضر این است که؛ در بین نقش‌های سایر سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران، متغیر آموزش‌های همگانی دارای تأثیر بیش‌تر و متغیر سرمایه اجتماعی دارای کم‌ترین تأثیر است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که آشنا نمودن مردم با نحوه استفاده از تجهیزات مدیریت بحران، ارتقاء آگاهی‌های اجتماعی مردم، اجرای برنامه آموزشی پیشگیری از حوادث، آرایه آموزش‌های تخصصی به مردم، آشنا نمودن مردم با کمک‌های اولیه و امداد و نجات، برگزاری جلسات و کارگاه‌های آموزشی در سطح محلات شهری و روستایی برای آشنایی مردم با بحران و پیشگیری از آن، برگزاری مانور و آمادگی برای امداد رسانی در حوادث و سوانح طبیعی، راه‌اندازی کانال‌های اطلاع‌رسانی برای مناطق و محدوده‌های دور از دسترس و تهیه فیلم‌های آموزشی در زمینه مقابله با بحران از جمله موارد هستند که سبب می‌شود مردم بیشتر با بحران و راه‌های مقابله با آن مواجه بشوند و بتوانند در زمان بحران، آسیب کمتری ببینند.

در هر تحقیقی، محقق با محدودیت‌هایی مواجه هست. از محدودیت‌های این تحقیق می‌توان به مشکل برقراری ارتباط با برخی از مدیران و خبرگان سایر سازمان‌های مردم‌نهاد و جمعیت هلال احمر و نیز تعیین زمان لازم برای انجام مصاحبه از محدودیت‌های تحقیق بود.

در پایان با توجه به یافته‌های تحقیق حاضر، پیشنهادهای هم به مسئولان جمعیت هلال احمر ایران و هم به مدیران و فعالان سایر سازمان‌های مردم‌نهاد، جهت بهره‌گیری متقابل از ظرفیت‌های یکدیگر ارائه می‌گردد. بدین منظور، به مدیران هلال احمر پیشنهاد می‌شود که در فرآیند پیچیده و چند بعدی مدیریت بحران، از تخصص هر یک از سایر سمن‌ها به نحو مقتضی استفاده نموده و

آموزش‌های تخصصی به مردم، آشنا نمودن مردم با کمک‌های اولیه و امداد و نجات، وجود عدالت و برابری در تخصیص منابع، تهیه فیلم‌های آموزشی در زمینه مقابله با بحران، تقسیم منابع و امکانات به‌طور مناسب میان کارکنان، برگزاری جلسات و کارگاه‌های آموزشی در سطح محلات شهری و روستایی برای آشنایی مردم با بحران و پیشگیری از آن، کمک و همکاری در جذب کمک‌های مالی، استفاده بهینه از منابع و جلوگیری از اتلاف آن‌ها، تخصیص بودجه لازم جهت فرآیندهای مواجهه با بحران، حضور در جلسه‌های مربوط به امور رسیدگی به مشکلات مردم حادثه دیده، سازماندهی مشارکت مردمی، احساس مسئولیت نسبت به افراد حادثه دیده، استقرار کمپ خدمت‌رسانی در مناطق آسیب‌دیده و ارائه خدمات به حادثه دیدگان، حضور به موقع گروه‌های امدادی و غیرامدادی در محل حادثه، شفافیت در تخصیص و مدیریت منابع، تعیین ترجیح عمومی برای تخصیص منابع، تهیه مواد امدادی و کمک‌رسانی، تقویت و گسترش هماهنگی بین دولت و مردم، افزایش بهره‌وری در استفاده از منابع و هنجارسازی، جذب سرمایه‌ها و منابع کوچک مردمی، آگاه‌سازی دستگاه‌های دولتی از نیازهای اجتماعی، شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای اجتماعی و انتقال آن به سطح سیاست‌گذاری، ترتیب دادن سرپناه‌های موقت و ایجاد امکانات ارتباطی، درمان‌های اضطراری افراد حادثه دیده در محل حادثه، برگزاری همایش‌ها و کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی برای نیروهای داوطلب، اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی، سرمایه‌گذاری کافی در جهت تأمین، توسعه و آموزش منابع انسانی برای مقابله با بحران، دسترسی نیروهای داوطلب به اطلاعات علمی به روز و جدید در زمینه بحران و راهکاری مقابله آن، تقدیر و تشکر از نیروهای داوطلب در سازمان، جذب نیروهای داوطلب خبره و توانمند در سازمان، روانکاو در جهت بهبود وضعیت روانی حادثه دیدگان، بازسازی و توانمندسازی جامعه آسیب دیده، کنترل فعالیت‌ها و انجام اقدامات نظارتی، کمک‌های ضروری برای بازسازی، جمع‌آوری کمک‌های مردمی در جهت بهبود وضعیت معیشت اقشار آسیب‌پذیر، نظارت غیرمستقیم بر خدمات حمایتی دولت و تکمیل آن، بازسازی مناطق بحرانی از لحاظ فیزیکی و روانی و فرهنگی، رفع شرایط بحران و اضطرار، حمایت و توانمندسازی افراد آسیب‌دیده با اهداف انسان

نجار، علی (۱۳۹۸). بررسی عملکرد سازمان‌های مردم‌نهاد در حمایت مالی از هزینه‌های درمانی بیماران در دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۲ (۱)، ۱۳۶۲-۱۳۵۵. https://mjms.mums.ac.ir/article_13837.html

Bryson, J. M. (2012). Strategic planning for public and nonprofit organizations [M. Khademi Gerashi, Gh. Bararnia, Persian Trans]. 2nd Ed. Tehran: Aryanaghalam Publication. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/2447297>

Fabia, R., Gallagher, J., Wheeler, K.K., Johnson, M., Cadelski, K., & et al. (2020). Efforts to catalogue non-governmental organizations with a role in global burn relief. *Journals & Books*, 46 (4), 804-816. <http://dx.doi.org/10.1016/j.burns.2020.02.011>

Hibbs, L. (2022). "I could do that!"— The role of a women's non-governmental organisation in increasing women's psychological empowerment and civic participation in Wales. *Women's Studies International Forum*, 90, 102557. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102557>

Mondal, D., Chowdhury, S., & Basu, D. (2015). Role of Non Governmental Organization in Disaster Managemen. *Research Journal of Agricultural Sciences*, 6, 1485-1489. <https://www.researchgate.net/publication/301360154>

Petersson, M.T. (2020). Transparency in global fisheries governance: The role of non-governmental organizations. *Marine Policy*, Available online 23 July 2020, 104128. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2020.104128>

بدین وسیله توان مدیریتی خود را ارتقا دهد؛ علاوه بر این، هلال احمر می‌تواند در راستای توانمندسازی سایر سمن‌ها از نظر مهارت‌های امداد و نجات، به واسطه برگزاری سمینارهای آموزشی، جلسات هم‌اندیشی، طراحی فرآیندهای مشارکتی و همچنین نصب تابلوها و بیلبردهای آموزشی در سطح شهر به منظور ارتقاء آگاهی مردم در زمینه بحران‌ها، گام‌های مؤثری بردارند.

مضاف بر آن، پژوهش حاضر متضمن این پیشنهاد برای سایر سمن‌ها است که به توان مدیریتی هلال احمر در بحران‌ها اعتماد کرده و هریک بر اساس تخصص و در حیطه کارکردهای تعریف شده‌شان، در کاهش آثار بحران به هلال احمر کمک نموده و از اقدامات احساسی و غیر تخصصی بپرهیزند.

منابع

سازمان ملل متحد. (۱۳۹۱). چارچوب کاری هیوگو برای سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۰۵، ترجمه زهره ولی‌زاده، مریم رحمانی و میثم میرطاهری، تهران: سازمان ملل متحد. https://www.preventionweb.net/files/1037_hfafarsi.pdf

سازمان ملل متحد. (۱۳۹۴). چارچوب سندای برای کاهش خطر بلایا (۲۰۳۰-۲۰۱۵)، ترجمه عباس استادتی‌زاده، مصطفی محقق و کیوان کریم‌لو، تهران: سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران. <https://www.gisoom.com/book/11283538>

صالحی، سیدحسین؛ خلجی، عباس؛ باصری، احمد (۱۳۹۴). تأثیر سازمان‌های مردم‌نهاد بر مؤلفه‌های امنیت، فصلنامه مدیریت بحران، ۷ (۲۶)، ۵۶-۳۱. https://journals.ihu.ac.ir/article_201951.html

عامرین، احمد؛ تیمورزاده، احسان؛ دلوری، عبدالرضا؛ سیرتی نیر، مسعود (۱۳۸۸). ارزیابی نظرات مدیران ۳ بیمارستان نظامی منتخب شهرهای مرزی کشور در خصوص بحران‌های منطقه، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، ۴ (۲)، ۱۹۹-۲۰۸. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=104838>

قلی‌گله، نریمان (۱۳۹۷). بررسی نقش و ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت سیلاب شهری، ششمین کنفرانس جامع مدیریت و مهندسی سیلاب، تهران. <https://civilica.com/doc/815938>

قنبری، وحید؛ لطیفی، میثم؛ اسلامبولچی، علیرضا؛ اصغری صارم، علی (۱۴۰۰). تبیین الگوی بومی تصمیم‌گیری اخلاقی در سازمان‌های مردم‌نهاد، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۱۶ (۳)، ۶۷-۷۵. <http://ethicsjournal.ir/article-1-2397-fa.html>

کریمی، مینا؛ سوخکیان، محمدعلی؛ فرهادی، پیام (۱۳۹۸). بررسی و ارزیابی عملکرد انواع سازمان‌های مردم‌نهاد در ایران، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، ۷ (۳)، ۴۹۹-۴۷۲. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=573742>

محمدی، امین؛ عسکرزاده، الهه؛ پوراحمدی، الهه؛ حسین‌الحسینی، نجمه؛ وفایی

پیوست شماره یک: سوالات مصاحبه

بسمه تعالی

با سلام و احترام

این مصاحبه در راستای انجام رساله دکتری تحت عنوان «نقش سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در راستای وظایف جمعیت هلال احمر ایران جهت ارائه مدل» انجام می‌شود. بدیهی است توجه و امتنان شما در پاسخگویی به سوالات این مصاحبه می‌تواند در دستیابی به نتایج دقیق و علمی ما را یاری نماید. پیشاپیش از همکاری شما نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

با تشکر

۱- سازمان‌های مردم نهاد به چه معناست؟ یا شما چه ادراکی نسبت به مفهوم سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران دارید؟

۲- به نظر شما شاخص‌های نقش سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران چه می‌باشد؟

۳- به نظر شما وظایف هلال احمر ایران در مدیریت بحران چه می‌باشد؟

۴- به نظر شما نقش سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در راستای وظایف جمعیت هلال احمر چگونه می‌تواند باشد؟

پیوست شماره دو: پرسش‌نامه

به نام خدا

با سلام و احترام

پاسخگویی گرامی؛ پرسش‌نامه‌هایی که پیش‌رو دارید، جهت انجام پژوهشی با عنوان: «نقش سازمان‌های مردم نهاد در مدیریت بحران در راستای وظایف جمعیت هلال احمر ایران جهت ارائه مدل» برای رساله دوره دکترا تدوین شده است، توجه و دقت در پاسخ به سوالات این پرسش‌نامه‌ها کمک مؤثری در نتیجه‌گیری بهتر از این پژوهش می‌نماید. ضمناً به اطلاع می‌رساند، کلیه پاسخ‌های دریافت شده، محرمانه می‌باشد و از اطلاعات مندرج در پرسش‌نامه فقط در دادن آمار و ارقام در جهت رسیدن به نتیجه‌گیری پژوهش استفاده خواهد شد. در ضمن ذکر نام الزامی نمی‌باشد. از همکاری و حسن نظر شما سپاسگزارم.

با تشکر

بخش اول: ویژگی‌های فردی پاسخ دهنده

۱- جنس:

۲- سن:

۳- سابقه کاری:

۴- تحصیلات:

E-mail:

لازم به ذکر است که درج آدرس پست الکترونیک اختیاری است.

الف) پرسش نامه نقش سایر سازمان‌های مردم نهاد

ردیف	سؤال	مقیاس				
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	برگزاری مانور و آمادگی برای امداد رسانی در حوادث و سوانح طبیعی					
۲	برگزاری جلسات و کارگاه‌های آموزشی در سطح محلات شهری و روستایی برای آشنایی مردم با بحران و پیشگیری از آن					
۳	آشنا نمودن مردم با کمک‌های اولیه و امداد و نجات					
۴	آشنا نمودن مردم با نحوه استفاده از تجهیزات مدیریت بحران					
۵	ارائه آموزش‌های تخصصی به مردم					
۶	اجرای برنامه آموزشی پیشگیری از حوادث					
۷	ارتقاء آگاهی‌های اجتماعی مردم					
۸	راه اندازی کانال‌های اطلاع‌رسانی برای مناطق و محدوده‌های دور از دسترس					
۹	تهیه فیلم‌های آموزشی در زمینه مقابله با بحران					
۱۰	آموزش و ظرفیت‌سازی کارکنان و نیروهای کار					
۱۱	بسیج و ساماندهی منابع مالی برای ارائه خدمات					
۱۲	وجود عدالت و برابری در تخصیص منابع					
۱۳	شفافیت در تخصیص و مدیریت منابع					
۱۴	تعیین ترجیح عمومی برای تخصیص منابع					
۱۵	تقسیم منابع و امکانات به طور مناسب میان کارکنان					
۱۶	کمک و همکاری در جذب کمک‌های مالی					
۱۷	تخصیص بودجه لازم جهت فرآیندهای مواجهه با بحران					
۱۸	استفاده بهینه از منابع و جلوگیری از اتلاف آن‌ها					
۱۹	سازماندهی مشارکت مردمی					
۲۰	حضور در جلسه‌های مربوط به امور رسیدگی به مشکلات مردم حادثه دیده					
۲۱	احساس مسئولیت نسبت به افراد حادثه دیده					
۲۲	استقرار کمپ خدمت رسانی در مناطق آسیب دیده و ارائه خدمات به حادثه دیدگان					
۲۳	حضور به موقع گروه‌های امدادی و غیرامدادی در محل حادثه					
۲۴	تهیه مواد امدادی و کمک‌رسانی					
۲۵	تقویت و گسترش هماهنگی بین دولت و مردم					
۲۶	افزایش بهره‌وری در استفاده از منابع و هنجارسازی					
۲۷	آگاه‌سازی دستگاه‌های دولتی از نیازهای اجتماعی					
۲۸	جذب سرمایه‌ها و منابع کوچک مردمی					
۲۹	جلب مشارکت مردمی					
۳۰	شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای اجتماعی و انتقال آن به سطح سیاست‌گذاری					
۳۱	ترتیب دادن سرپناه‌های موقت و ایجاد امکانات ارتباطی					
۳۲	درمان‌های اضطراری افراد حادثه دیده در محل حادثه					
۳۳	اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی					

					برگزاری همایش‌ها و کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی برای نیروهای داوطلب	توسعه منابع انسانی	۳۴	
					توانمندسازی نیروهای داوطلب در جهت مقابله با بحران		۳۵	
					سرمایه‌گذاری کافی در جهت تأمین، توسعه و آموزش منابع انسانی برای مقابله با بحران		۳۶	
					دسترسی نیروهای داوطلب به اطلاعات علمی به روز و جدید در زمینه بحران و راهکاری مقابله آن		۳۷	
					تقدیر و تشکر از نیروهای داوطلب در سازمان		۳۸	
					جذب نیروهای داوطلب خبره و توانمند در سازمان		۳۹	
					بازسازی و توانمندسازی جامعه آسیب دیده		بازسازی و بازتابی	۴۰
					روانکاوای در جهت بهبود وضعیت روانی حادثه دیدگان			۴۱
					حمایت و توانمندسازی افراد آسیب دیده با اهداف انسان دوستانه			۴۲
					رفع شرایط بحران و اضطرار	۴۳		
					کاهش اثرهای بحران در جامعه و مقابله با آن با کمترین هزینه‌ها	۴۴		
					ایجاد و تشکیل گروه‌های خیریه	۴۵		
					کنترل فعالیت‌ها و انجام اقدامات نظارتی	۴۶		
					کمک‌های ضروری برای بازسازی	۴۷		
					جمع‌آوری کمک‌های مردمی در جهت بهبود وضعیت معیشت اقشار آسیب‌پذیر	۴۸		
					نظارت غیرمستقیم بر خدمات حمایتی دولت و تکمیل آن	۴۹		
					بازسازی مناطق بحرانی از لحاظ فیزیکی و روانی و فرهنگی	۵۰		